

Enhörna Hembygdsförening

ÅRGÅNG 2, NUMMER 4

DECEMBER 2000

Hembygdsföreningens varma tack till:

- alla utställare, bidragsgivare, funktionärer och framför allt besökande som såg till att vår traditionella höstmärnad blev så lyckad
- **Enhörna Trädvårdsförening** som på marknaden sålde körsbärsträd och drev tombola tillsammans med **Lasse och Aina Andersson**. Överskottet delades med hembygdsföreningen vilket starkt bidrog till vårt goda marknadsresultat
- **Erik Andersson** i Lilla Väsby för ett större antal äldre hushålls- och jordbruksföremål, vilka vi erhållit i gåva
- 50-årsjubilaren **Åke Berglund** i Linde och hans **händiga vänner** för välbehövlig upprustning av den gamla busskuren vid Aska. En trovärdig ögonvittnesskildring av händelserna innan och under arbetet utlovas till nästa blad

Enhörna Trädvårdsförening har efter höstens värningskampanj nu omkring 250 medlemmar och lika många planterade körsbärsträd, vilket antagligen gör den till Enhörnas snabbast växande förening. Vi gratulerar denna vår broder- och systerförening!

Därmed kommer vi även att tänka på **Paul Weigls** arbete med att skaffa, tillverka och resa välkomststenen vid Ekeby. Det är väl ungefär tusen år sedan någon gjorde något liknande här i Enhörna.

Julmarknadserbudande!!!!!!

På Enhörna teaterförenings julmarknad på Årby loge, lördagen den 16 december, kl 13 – 16 deltar Hembygdsföreningen med försäljning av skrifter, böcker, cementblandare, jägarbarometrar, frysbox och en del annat.

Passa på och lös julklappsproblemen genom att utnyttja vårt marknadserbudande:

- Enhörna Hembygdsförenings skriftserie: **25:-/st eller 5 st för 100:-**
- "Enhörnabygdens framväxt....." skriven av Enhörnaforskaren Johnny Länn : **100:-**

Vi kommer också att sälja ut böcker, som tillhört skolbiblioteken i de gamla Enhörnaskolorna, liksom läseböcker och andra läroböcker från "förr" i tiden.

Enhetspriser är:

5:- tunna och "fula" böcker/ **10:-** tjocka böcker/ **20:-** fina böcker

Välkommen !!!

Vi gläds även åt **Ulf Andrén** vid Horn och hans frivilliga arbete med att hålla i gång Ridö fyr, vilket välförtjänt har uppmärksammats i media under året.

Fyrarne i Mälaren, vilka förra året släcktes den 15 december, släckas i år först i morgon. Som vanligt tändas de åter den 15 augusti.

Ur tidningen Gripen den 30/12 1887 /Barbro E Sjöström

**Gamla fina jul- och nyårsseder i Enhörna
ur Imber Nordin-Grips uppteckningar 1939.**

Om juldagen.

"På juldagen, den som först kom hem, skulle få bjuga på brännvin, och skulle få skörden först bärgad."

Meddelare Nils Jansson, född 1890.

Gå med Stjärna

"Di gick med julstjärna anndag jul, skulle ut och gå med stjärna sa di. Det var en 4-5 pojkar. En var utklädd till bock, som vi var så rädda för, ett ordentligt bockhuvud uta trä hade han, avigvänd päls och bjällra kring halsen.

Stjärnan var uddig som ett paraply, jag minns inte så noga, för jag var bara en 4-5 år. Det var utskuret gult och andra färger och så hade di ljus bakom. Det var i Sånghus och di kom från socknen. Di stanna utanför fönstret och sjöng och skråla, vackra verser, fast di vanhelga dom.

Utanför sjöng di:

Goder morgon, goder morgon,
både herre och fru,
vi önska eder alla en fröjdefull jul,

Judas med pungen var också med, hade en pung eller påse.

När di gick, då sjöng di så här:

Haven tack, haven tack
och godnatt...

Di var inne och skulle få kaffe, det var då som bocken sprang efter oss ungar."

-Meddelare Anna Karlsson, född 1879.

Nyårsdagen

"På nyårsdan skulle man stiga upp tidigt-- den som sov för länge, han hade lagårdn full av dynga. Kom det först fruntimmer i byn på nyårsdan, då skulle porslinet hålla under året, men alla eggjärn skulle bli slöa -slia-. Kom en karl skulle porslinet gå sönder, men alla eggjärn bli vassa.

Både karlar och fruntimmer gick ut för att hälsa på. Om ett fruntimmer kom in, så sa hon: Trasig egg och hela fat, det sa hon innan hon kom in. Elin i Sånghus hon var så ivrig och skrika det där, lossa inte om för bonnen, att hon skulle i väg. Karlarna skulle också skrika nånting."

Meddelare Nils Jonsson, född 1890.

"Matmor hon ville helst, att det skulle komma en kvinna, husbond att en karl skulle komma. Kom det en karl sa han: Starka yxer och dåliga fat. Minns inte vad en kvinna sa. Det påstogs att det var så pass, att di kunde ta rocken av varann, för att di inte skulle komma in."

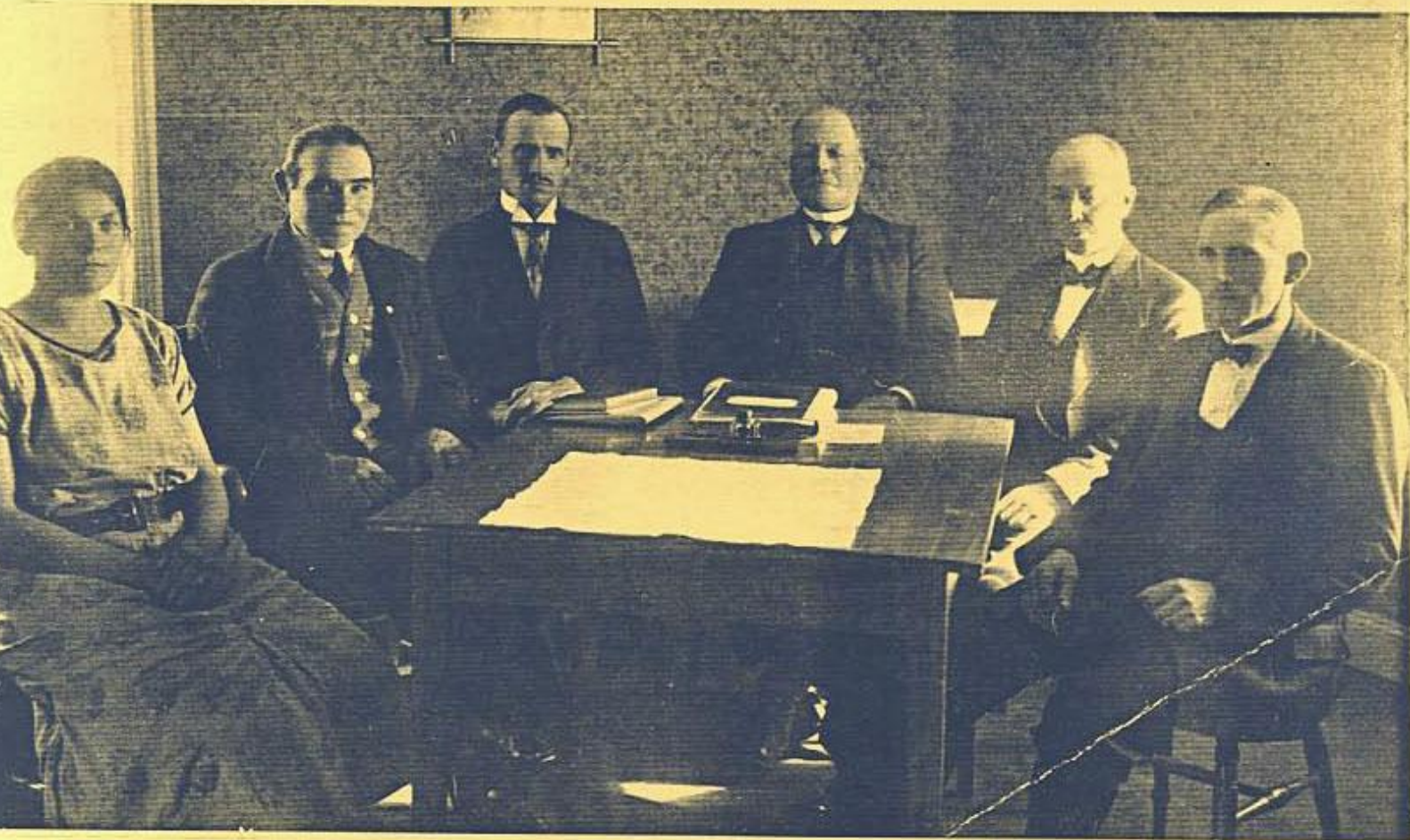
Meddelare nämndeman Karl Andersson, född 1899.

HUR MAN ENKLAST LÖSER ETT MATEMATIKPROBLEM

Vid Horns säteri fanns en gång i tiden en kogubbe som inte just var någon mästare i att addera. När han föst in alla kräken för mjölkning blev det till att se över resultatet. "Två båst tomma alla inne" konstaterade han. Alla sätt är bra utom de dåliga.

Sagesman Erik Johansson född på Jurstaholm 1898 /Barbro E Sjöström.

Sockengården i Ytter-Enhörna

Ytter-Enhörnas fattigvårdsstyrelse har sammanträde i Sockengårdens sal ca 1925. Fr v Nelly Svensson Lägerbacken (suppl för Adina Jansson), Brodin, Erik Eriksson Bobacken, ordf Johan Larsson Vinberga, Gunnar Brinck Årby, elektriker Albin Mehlqvist.

Erik och Hilda Pettersson var föreståndare för Sockengården under åren 1924 - 1942. De bodde på övre våningen. Det gjorde också de gamla som kunde gå i trappan. Men de flesta kom först när de var mycket åldrade och svaga. De bodde fyra i varje rum. Senare byggdes skiljeväggar så där blev tvåbäddsrum.

Sockengården i Väsby var Ytter-Enhörnas ålderdomshem till 1943. De gamla som fanns kvar när socknarna gick samman kom till Emyhemmet i Över-Enhörna.

Barbro E Sjöström

 * Ett aktuellt ämne *
 * "Året 1851 var ett Öfversvämningsår, det vill säga Mälarens Watten-Bassin steg öfwer sina bräddar och gjorde skada på *
 * lågländta fält. Klagan fördes mot Drätsel-Commissionen i Stockholm öfwer slussbyggnadens fördämningar. *
 * Stockholms Boerne bekymrade sig icke om Landtmännens klagan". *
 * (Anders Larsson, kyrkoherde i Enhörna 1849-1872, i inledningen till Husförhörslängden 1851/Bertil Wallin) *
 * *****

~~~~~  
 ♡ OBS!! OBS!! Senaste nytt : ♡  
 ♡ Utställningsgruppen har valt att sommarutställningen år 2001 kommer att handla om: ♡  
 ♡ Ekensberg som gods, 1839 – 1949 ♡  
 ♡ Du som är intresserad av att hjälpa till med utställningen eller har information/material som kan vara ♡  
 ♡ av intresse, hör av dig till utställningsgruppen, (Birgitta Allmo, 550 42107) eller till någon i styrelsen. ♡  
 ♡ Vi återkommer med mer information i nästa "blad". ♡  
 ~~~~~


Ny färg på gamla rödhällar

Hällristningarna är våra främsta vittnesmål om bronsålderns (1800-500 fKr) föreställningsvärld på den skandinaviska halvön. Med dessa bildristningar förekommer ofta även skålgropar. Ett traditionellt namn för dessa gropar är älvkvarnar, vilket avslöjar en del om senare tiders folketro kring dessa. De har använts som offerskålar åt markernas fördolda väsen som älvorna, och det är väl troligt att bruket bygger på ursprunglig sed, om än kanhända med andra gudomligheter som mottagare. Oftast förekommer dock sådana älvkvarnar utan bildristningar. Sådana lokaler finns ett femtontal av i Enhörna, alla i yttersocknen.

Vad gäller bildristningar så finns bara *en* sådan känd lokal i bygden, nämligen de två lösa sandstenshällarna på Tuna (vid kyrkan), där groparna samsas med såväl skepp som fotsulor. Dessa hällar har under hösten målats i så att figurerna ska framträda tydligare. Föreningen tackar fornforskaren **Boris Wredenmark** och "vår" **Sven Erik Åkerman** för bedriften. Inte långt efteråt fick undertecknad förtroendet att assistera då Boris och hans kollega **Sven Gunnar Broström** målade i en häll på Vinberga (Fornlämning Nr 154). Denna häll, som för övrigt en gång upptäcktes av Broström, är inte mycket mindre märkvärdig än Tunahällarna. På en yta av dryga kvadratmetern trängs mer än 160 gropar, visade det sig.

Arbetet med imålningen väckte en del frågor. Många gånger är ristningarna grunda och otydliga, framförallt Tunahällarnas bildmotiv. Äldre ifyllningar och avbildningar verkade inte helt stämma överens med verkligheten. Sten vittrar dock dessvärre och bilderna framträder olika beroende på ljusförhållandena. Bäst framträder de tidigt på morgonen eller sent på eftermiddagen/kvällen då det bildas skuggor i groparna. Man kan även uppnå denna sk släpljuseffekt på natten med hjälp av en liggande ficklampa.

I bland är det till och med svårt att dra gränsen mellan skålgrop och bildristning. På Vinbergahällen är ett flertal gropar förbundna med rännor i långa "ormar" eller bara två och två som "fotsulor". Även utan rännor verkar en del gropar vara inordnade i rader. Man undrar givetvis om det finns en tanke bakom detta. Teorier saknas inte, men inget har kunnat bevisats.

Omkring en tredjedel av ovan nämnda älvkvarnslokaler i Enhörna har påträffats under de senaste 5-6 åren. Inget talar för att de skulle vara de sista fynden. Lite oroande är att det är just i Enhörnas bronsåldersbygd som det byggs och bökas i som mest just nu. Fornlämningsinventeringen har sina brister och än finns mycket mossa att vända på. Var finner man då älvkvarnarna? Oftast ligger de vid odlingsmark, minst 15 meter över havets nuvarande yta. Gärna i soliga backar eller på åkerholmar. De kan vara knackade i lösa block, helst av sandsten (rödhäll), eller på låga, jämna berghällar.

Den som är osäker på vilka lämningar som redan är kända och registrerade, eller vill veta mer, är välkommen att höra av sig till undertecknad. Fornfynd som har tillkommit efter att boken "Enhörnabygdens framväxt" gavs ut, kommer att presenteras i en blivande utställning i museet, samt i en kompletteringsbilaga till nämnda skrift.

Johnny Länn

Styrelsen

ber att få önska en

God Jul

och ett

Gott Nytt År

Enhörna Hembygdsförenings styrelse:

Leif Tellestedt, ordförande	tel: 550 447 05
Johnny Länn, vice ordf	tel: 550 492 26
Britt-Mari Gylefors, sekr	tel: 550 421 30
Mats Olsson, kassör	tel: 550 444 25
Håkan Andersson	tel: 550 449 71
Mona Elveskog	tel: 550 420 28
Kristina Ingårda	tel: 550 420 01
Åke Lundqvist	tel: 550 449 73
Åke Myrenäs	tel: 550 672 37
Sven-Eric Åkerman	tel: 550 491 84